

АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ
про проведення дослідження на тему
«Організація системи збирання побутових відходів у населених пунктах
(зокрема, сортування)»

Відповідно до плану проведення прогностичних досліджень у другому півріччі 2018 року, погодженому Державним секретарем Кабінету Міністрів України від 24.07.2018 р. № 29829/1/1-18, Урядовим контактним центром (Центр) було здійснено дослідження на тему **«Організація системи збирання побутових відходів у населених пунктах (зокрема, сортування)»**.

Дослідження проводилося шляхом телефонного опитування заявників, які звернулися на урядову «гарячу лінію» та на лінії контактних центрів областей, і подальшого аналізу отриманих даних.

Мета – дослідити громадську думку щодо організації системи збирання побутових відходів у населених пунктах та визначити потенціал ефективного використання та вдосконалення цієї системи, зважаючи на діяльність Уряду, спрямовану на наближення законодавства України до європейських стандартів, зокрема в екологічній сфері, а саме: на стимулювання населення до сортування сміття та впровадження програм переробки побутових відходів, а також на популяризацію серед населення необхідності дбайливого ставлення до природи в цілому.

Передбачається, що результати дослідження допоможуть відповідним установам визначати ключові проблеми, які виникають у даній сфері, та знаходити ефективні шляхи їх оперативного розв'язання.

У телефонному режимі були опитані громадяни з усіх регіонів України (усього – 808 респондентів). До даного опитування долучилися: Дніпропетровський, Закарпатський, Запорізький, Івано-Франківський, Кіровоградський, Київський, Луганський, Львівський, Полтавський, Сумський, Херсонський, Хмельницький, Черкаський обласні контактні центри. Також частина респондентів взяли участь у опитуванні (відповіли на запитання анкети) безпосередньо на веб-сайті Центру.

На жаль, технічні можливості Центру під час проведення опитування не дозволили досягти достатньої наповненості усіх регіональних кластерів. Натомість, завдяки активної участі вищезазначених обласних контактних центрів по деяким регіонам було отримано достатньо даних для вирішення дослідницьких завдань. Саме тому таблиці регіонального розподілу у даному дослідженні надаються скоріше з ілюстративною метою (для ознайомлення із проблемою в першому наближенні) і не по всіх областях України.

Під час опитування збережено анонімність та конфіденційність відповідей усіх опитаних респондентів.

Основні результати дослідження

Серед опитаних переважали жителі великих (населення понад 250 тисяч) міст (41,5%), жінки (67,8%), з середньою загальною або спеціальною освітою та особи з незакінченою вищою або вищою освітою (48,7% та 48,4% відповідно). За соціальним станом найбільш численними групами респондентів виявилися робітники (41,2%) та пенсіонери (23,7%).

Відповідно до головної мети дослідження поставлено такі завдання:

- визначити рівень інформованості населення щодо програм переробки побутових відходів і потребу респондентів у відповідній інформації;
- з'ясувати, як саме здійснюється вивіз побутових відходів для домогосподарств українців;
- виявити ступінь обізнаності населення щодо небезпечних для природи та людини побутових відходів, які варто було б збирати роздільно;
- з'ясувати можливості реалізації роздільного збирання побутових відходів та ступінь доступності відповідних засобів для пересічного українця, зокрема фактичну наявність відповідних контейнерів (для скла, пластику тощо);
- оцінити можливість залучення (участі) громадян до здачі побутових відходів у пункти прийому вторинної сировини та потенціал існуючої системи прийому вторинної сировини.

Для реалізації поставлених завдань була розроблена анкета з урахуванням специфіки методу телефонного опитування. Статистичні розподіли отриманих відповідей, їх графічне відображення та висновки представлені нижче.

1. Як оформлений вивіз побутових відходів для вашого домогосподарства?

Таблиця 1

Розподіл відповідей на запитання «Як оформлений вивіз побутових відходів для вашого домогосподарства?», %

<i>Варіанти відповіді</i>	<i>Загалом по вибірці</i>
Це входить у перелік послуг з утримання прибудинкової території	44,6
Окремим договором	27,4
Для мого домогосподарства не передбачено офіційних шляхів вивезення побутових відходів	23,3
Інше	0,3
Важко сказати / Відмова від відповіді	4,4

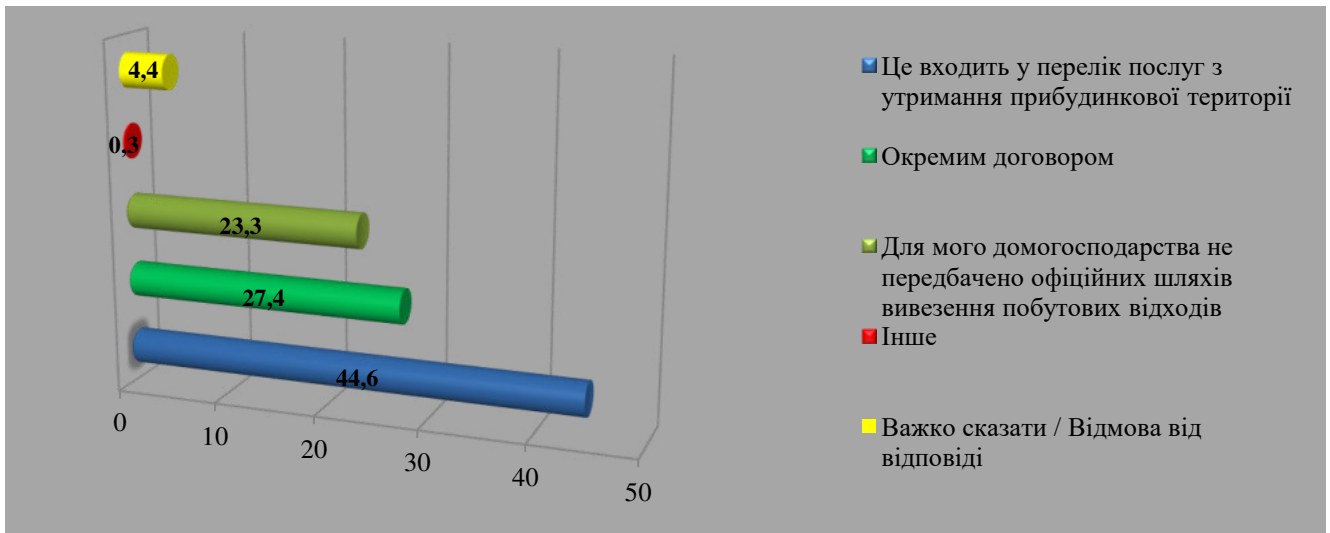

Рисунок 1. Відображення розподілу відповідей респондентів на запитання щодо оформлення вивезення побутових відходів для їх домогосподарства, %

Найчисленнішу групу опитаних (44,6%) складають респонденти, для яких вивіз побутових відходів входить у перелік послуг з утримання прибудинкової території.

В другу за розміром групу (27,4%) увійшли респонденти, для яких вивіз побутових відходів оформлений окремим договором.

Третя за кількістю група опитаних (23,3%) займається даним питанням самостійно – для їх домогосподарства не передбачено офіційних шляхів вивезення побутових відходів.

Лише 4,4% опитаних не змогли відповісти або відмовились відповідати на дане запитання. Відповіді, надані у відкритій формі (0,3%), також зводились до «не знаю».

Як можна побачити з таблиці 1 та рисунка 1, майже три чверті (72%) громадян (сумарно 44,6% та 27,4%) обслуговуються на підставі офіційних договорів (державними, комунальними або приватними організаціями). При цьому для 23,3% респондентів (в силу різних обставин) не передбачено такої можливості, отже, можна припустити, що ця категорія респондентів потенційно зацікавлена у вирішенні проблеми вивозу побутового сміття офіційним шляхом.

Таблиця 2

Розподіл відповідей респондентів на запитання «Як оформлений вивіз побутових відходів для вашого домогосподарства?» залежно від місця проживання респондентів, %

<i>Варіанти відповідей на запитання «Як оформлений вивіз побутових відходів для вашого домогосподарства?»</i>	<i>Велике місто, з населенням понад 250 тис.</i>	<i>Невелике місто</i>	<i>Село (селище, смт)</i>
Це входить у перелік послуг з утримання прибудинкової території	62,5	46,9	15,6
Окремим договором	27,1	37,3	17,0
Для мого домогосподарства не передбачено офіційних шляхів вивезення побутових відходів	7,0	11,2	61,0
Інше	0,3	0	0
Важко сказати / Відмова від відповіді	3,1	4,6	6,4

Як видно з даних, представлених у таблиці 2, найменше можливостей офіційно позбавитись (вивезти) побутових відходів у мешканців сільської місцевості. Майже дві третини опитаних, які мешкають у селищах і смт (61%), стверджують, що для їх домогосподарств таких можливостей не передбачено.

По-перше, це ускладнює екологічний моніторинг ситуації з боку відповідних органів та організацій.

По-друге, відсутність можливості організувати вивезення побутових відходів офіційно робить людей залежними від представників «приватних» послуг у цій сфері.

Назагал, ускладнює контроль за вивезенням сміття в спеціально обладнані для цих цілей місця, провокує появу стихійних звалищ та забруднення території.

Третина респондентів-мешканців сіл і смт повідомили, що вивезення сміття організовано офіційно. Варіанти «окремим договором», та «входить у перелік послуг з утримання прибудинкової території» обрали 17,0% та 15,6% опитаних мешканців сіл та селищ відповідно.

Значно краща ситуація склалась для мешканців великих та невеликих міст України – там офіційно організували вивіз побутових відходів для 89,6% та 84,2% домогосподарств відповідно. Також із наведених даних видно, що мешканці міст частіше обирали варіант «це входить у перелік послуг з утримання прибудинкової території», причому в великих містах цей варіант помітно популярніший ніж у невеликих.

Таблиця 3

Розподіл відповідей респондентів на запитання «Як оформлений вивіз побутових відходів для вашого домогосподарства?» залежно від регіону проживання респондентів, %

Регіон проживання (область)	Як оформлений вивіз побутових відходів для вашого домогосподарства?				
	Це входить у перелік послуг з утримання прибудинкової території	Окремим договором	Для мого домогосподарства не передбачено офіційних шляхів вивезення побутових відходів	Інше	Важко сказати / Відмова від відповіді
Дніпропетровська	44,7	42,1	13,2	0	0
Запорізька	20,0	48,3	23,3	0	8,3
Івано-Франківська	63,0	37,0	0	0	0
Київська	71,4	11,4	8,6	0	8,6
Кіровоградська	49,5	29,3	18,0	0,5	2,7
Луганська	13,3	50,0	36,7	0	0
Львівська	55,8	11,6	32,6	0	0
Полтавська	51,6	0	32,3	0	16,1
Сумська	52,6	21,1	20,0	0	6,3
Херсонська	30,5	33,3	36,2	0	0
Хмельницька	16,0	44,0	32,0	0	8,0
Черкаська	48,0	0	20	0	32

2. Як ви позбавляєтесь побутових відходів?

Таблиця 4

Розподіл відповідей на запитання
«Як ви позбавляєтесь побутових відходів?», %

Варіанти відповідей	Загалом по вибірці
Відношу на накопичувальний, для побутових відходів, майданчик	50,8
Організую вивіз побутових відходів самостійно	23,0
Залишаю у власному баку/мішку перед домом	20,5
Викидаю у сміттєпровід	2,9
Інше	0,2
Важко сказати / Відмова від відповіді	2,6

Трохи більше половини (50,8%) опитаних обрали варіант відповіді «Відношу на накопичувальний для побутових відходів майданчик».

Значна частина опитаних відповіли, що організують вивіз побутових відходів самостійно (23,0%). Цю групу склали здебільшого ті ж респонденти, які повідомили, що не мають офіційних способів організації вивозу побутових відходів при відповіді на перше запитання.

Третя за кількістю група опитаних (20,5%) відповіли, що залишають побутові відходи у власному баку/мішку перед домом.

Сміттєпроводи виявились рідкістю – ними користується лише 2,9% опитаних.

Не змогли дати відповіді на запитання 2,6%.

Рисунок 2. Розподіл відповідей респондентів на запитання щодо способу, як вони позбавляються побутових відходів, %

Таблиця 5

Розподіл відповідей респондентів на запитання «Як ви позбавляєтесь побутових відходів?» залежно від місця проживання респондентів, %

Як оформлений вивіз побутових відходів для вашого домогосподарства? Варіанти відповідей	<i>Велике місто, з населенням понад 250 тис.</i>	<i>Невелике місто</i>	<i>Село (селище, смт)</i>
Відношу на накопичувальний, для побутових відходів, майданчик	72,3	54,4	15,1
Залишаю у власному баку/мішку перед домом	15,9	25,3	22,5
Організую вивіз побутових відходів самостійно	8,5	12,9	56,0
Викидаю у смітєпровід	2,4	5,8	0,5
Інше	3	0	0
Важко сказати / Відмова від відповіді	0,6	1,7	6

Дані у таблиці 5 демонструють питання оформлення вивозу побутових відходів для домогосподарств залежно від типу населеного пункту, де проживає респондент. Очікувано (виходячи із попередньо висвітлених даних) більше половини (56%) жителів сіл самостійно організують вивіз побутових відходів.

Найпопулярнішим способом позбутись побутових відходів у містах є накопичувальні майданчики.

Другий за розміром кластер відповідей для всіх респондентів (незалежно від місця проживання, хоча і переважає у невеликих містах та селах) – це використання власних баків для сміття.

Таблиця 6

Розподіл відповідей респондентів на запитання «Як ви позбавляєтесь побутових відходів?» залежно від регіону проживання респондентів, %

Регіон проживання (область)	Як ви позбавляєтесь побутових відходів?					
	Відношу на накопичувальний, для побутових відходів, майданчик	Залишаю у власному баку/мішку перед домом	Організую вивіз побутових відходів самостійно	Викидаю у сміттєпровід	Інше	Важко сказати / Відмова від відповіді
Дніпропетровська	68,4	18,4	13,2	0	0	0
Запорізька	35,0	30,0	26,7	6,7	0	1,7
Івано-Франківська	66,7	33,3	0	0	0	0
Київська	42,9	22,9	14,3	17,1	0	2,9
Кіровоградська	64,9	18,0	16,7	0	0	5,0
Луганська	30,0	10,0	30,0	23,3	0	6,7
Львівська	48,4	15,8	34,7	1,1	0	0
Полтавська	35,5	41,9	19,4	0	0	3,2
Сумська	62,1	10,5	24,2	2,1	1,1	0
Херсонська	30,5	33,3	36,2	0	0	0
Хмельницька	32,0	16,0	20,0	12,0	0	20,0
Черкаська	48	0	20,0	0	0	32,0

3. Скільки різновидів контейнерів для роздільного збирання побутових відходів (скло, пластик тощо) передбачено на вашому накопичувальному майданчику?*

*На запитання відповідали тільки ті респонденти, які повідомили, що відносять побутові відходи на накопичувальний майданчик

Таблиця 7

Розподіл відповідей респондентів на запитання «Скільки різновидів контейнерів для роздільного збирання побутових відходів (скло, пластик тощо) передбачено на вашому накопичувальному майданчику?», %

Варіанти відповідей	Загалом по вибірці
На моєму майданчику не організовано сортування побутових відходів у різні ємності (побутові відходи накопичуються без контейнера або контейнер лише один для всіх видів побутових відходів)	45,1

Два	28,3
Три або більше	20,4
Інше	0,2
Важко сказати / Відмова від відповіді	6

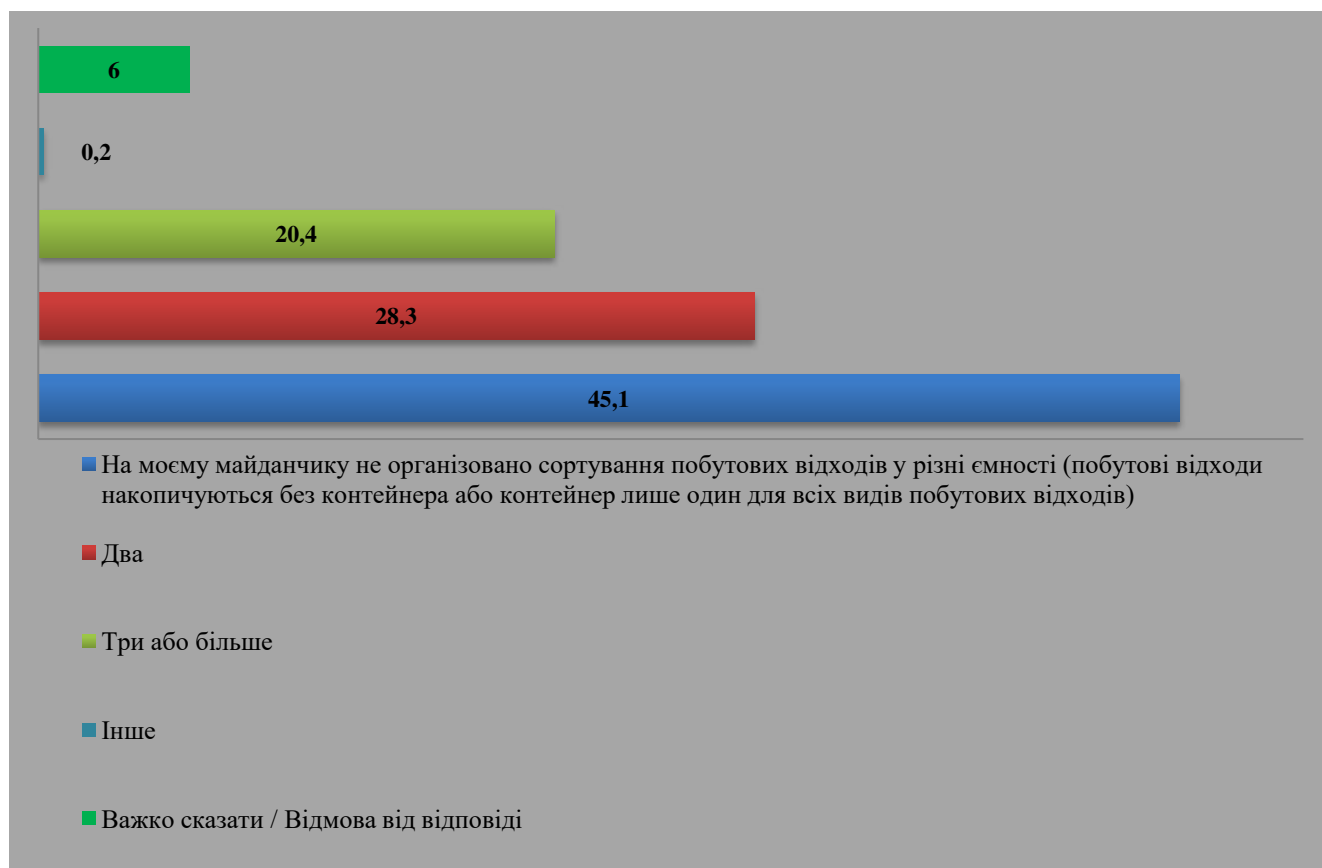

Рисунок 3. Розподіл відповідей респондентів на запитання щодо кількості різновидів контейнерів для роздільного збирання побутових відходів на накопичувальному майданчику, %

З таблиці 7 та відповідної діаграми (рисунок 3) бачимо, що можливість сортування сміття на майданчиках для побутових відходів є у респондентів (48,7%), опитаних з цього запитання. У свою чергу, про відсутність умов для сортування сміття (побутові відходи накопичуються без контейнера або контейнер лише один для всіх видів побутових відходів) повідомило 45,1%.

Таблиця 8

Розподіл відповідей респондентів на запитання «Скільки різновидів контейнерів для роздільного збирання побутових відходів (скло, пластик тощо) передбачено на вашому накопичувальному майданчику?» залежно від місця проживання респондентів, %

<i>Скільки різновидів контейнерів для роздільного збирання побутових відходів (скло, пластик тощо) передбачено на вашому накопичувальному майданчику? Варіанти відповідей</i>	<i>Велике місто, з населенням понад 250 тис.</i>	<i>Невелике місто</i>	<i>Село (селище, смт)</i>
На моєму майданчику не організовано сортування побутових відходів у різні ємності (побутові відходи накопичуються без контейнера або контейнер лише один для всіх видів побутових відходів)	44,4	45,9	46,5
Два	33,9	21,5	18,6
Три або більше	16,7	29,6	11,6
Інше	0,4	0	0
Важко сказати / Відмова від відповіді	4,6	3,0	23,3

З даних, які наведені у таблиці 8, стає зрозумілим, що значна кількість майданчиків, де не забезпечено умови для хоча б мінімального сортування побутових відходів не є локальною (для одного типу населеного пункту) проблемою.

Проте, неможливо не помітити, що існує певна різниця у кількості різновидів контейнерів для роздільного збирання побутових відходів у тих випадках, коли сортування організоване. У великих містах і селах найбільш розповсюджено сортування побутових відходів у два види контейнерів (33,9% та 18,6% відповідно), а у невеликих містах частіше (29,6%) зустрічається більш детальний розподіл (на три і більше типи побутових відходів).

Високий відсоток (23,3%) тих, хто не зміг або не захотів відповідати на дане запитання серед мешканців села, можна пояснити, на нашу думку, частковою утилізацією побутового сміття власними силами в межах свого домогосподарства (спалення, удобрення тощо).

Таблиця 9

Розподіл відповідей респондентів на запитання «Скільки різновидів контейнерів для роздільного збирання побутових відходів (скло, пластик тощо) передбачено на вашому накопичувальному майданчику?» залежно від регіону проживання респондентів, %

Регіон проживання (область)	Скільки різновидів контейнерів для роздільного збирання побутових відходів (скло, пластик тощо) передбачено на вашому накопичувальному майданчику?				
	На моєму майданчику не організовано сортування побутових відходів у різні ємності (побутові відходи накопичуються без контейнера або контейнер лише один для всіх видів побутових відходів)	Два	Три або більше	Інше	Важко сказати / Відмова від відповіді
Дніпропетровська	73,1	7,7	15,4	0	3,8
Запорізька	36,4	54,5	9,1	0	0
Івано-Франківська	0	16,7	83,3	0	0
Київська	68,8	12,5	18,8	0	0
Кіровоградська	67,6	23,4	6,2	0,7	2,1
Луганська	36,4	36,4	9,1	0	18,2
Львівська	2,2	22,2	57,8	0	17,8
Полтавська	50,0	41,7	8,3	0	0
Сумська	26,7	45,0	26,7	0	1,7
Херсонська	59,4	40,6	0	0	0
Хмельницька	60,0	20,0	0	0	20,0
Черкаська	0	20,0	40,0	0	40,0

4. Наскільки складно для вас особисто було б дістатися до найближчого пункту прийому вторинної сировини?

Таблиця 10

Розподіл відповідей на запитання «Наскільки складно для вас особисто було б дістатися до найближчого пункту прийому вторинної сировини?», %

<i>Варіанти відповідей</i>	<i>Загалом по вибірці</i>
Не знаю, де він розташований	41,8
Немає таких пунктів поблизу мене	32,0
Не викличе складнощів	15,2
Складно було б дістатися	8,1
Відмова від відповіді	2,9

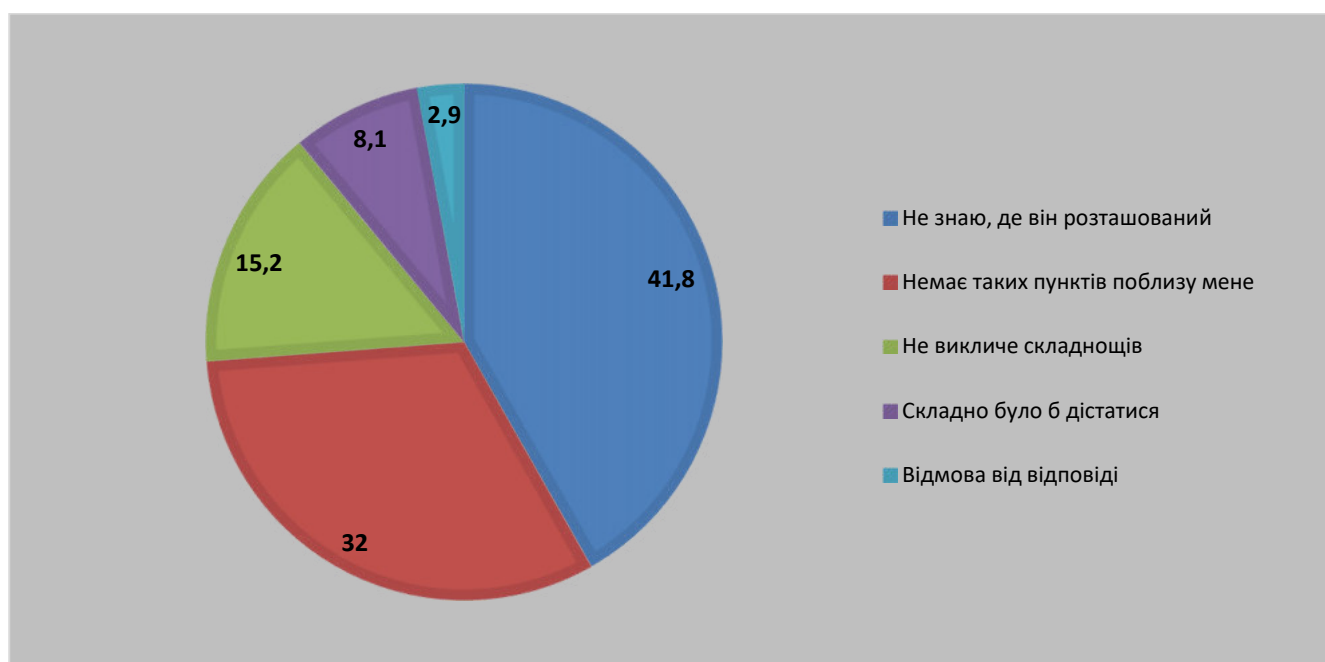

Рисунок 4. Оцінка респондентами можливості здачі побутових відходів у пункти прийому вторинної сировини, %

З позиції оцінки, залучення громадян до здачі побутових відходів у пункти прийому вторинної сировини та потенціалу існуючої системи прийому вторинної сировини, досить песимістично виглядають дані, що були зібрані в ході опитування та представлені в таблиці 10 та рисунку 4.

Найчисленнішу групу опитаних (41,8%) складають респонденти, які навіть не знають, де розташовано найближчий пункт прийому вторинної сировини.

У другу за розміром групу (32,0%) увійшли респонденти, які впевнені у відсутності таких пунктів неподалік від їх місця проживання. Варто взяти до уваги, що більшість людей, як правило, все ж певною мірою обізнані про територію свого двору та найближчого простору навколо дому, а отже можуть впевнено орієнтуватись і в межах району, та навіть міста. Тому значна частка респондентів, які не знають де знаходиться найближчий пункт прийому, на нашу думку, можуть бути прирівняні до тих респондентів, у кого таких пунктів поблизу немає.

Також наявність великої частки осіб, які не знають, чи є такий пункт поблизу них, може свідчити про достатньо низьку (на даний момент) зацікавленість громадян у задачі подібної сировини.

Отже, можемо констатувати як недостатню розгалуженість мережі пунктів прийому вторинної сировини, так і відсутність мотивації до задачі такої сировини і, відповідно, пошуку інформації про це.

Респонденти, які знають, де розташовано пункти прийому вторсировини, поділяються на тих, хто впевнені, що легко зможе туди дістатись (їх нараховується лише 15,2% від загалу), та тих, хто матиме складнощі при спробі дістатися до цих пунктів (8,1%).

Таблиця 11

Розподіл відповідей респондентів на запитання «Наскільки складно для вас особисто було б дістатися до найближчого пункту прийому вторинної сировини?» залежно від місця проживання респондентів, %

<i>Наскільки складно, для вас особисто, було б дістатися до найближчого пункту прийому вторинної сировини? Варіанти відповідей</i>	<i>Велике місто, з населенням понад 250 тис.</i>	<i>Невелике місто</i>	<i>Село (селище, смт)</i>
Не знаю, де він розташований	50,3	41,9	28,9
Не викличе складнощів	23,8	14,1	3,7
Немає таких пунктів поблизу мене	16,8	32	55,5
Складно було б дістатися	8,2	8,7	7,3
Відмова від відповіді	0,9	3,3	4,6

Як і у випадку розгляду відповідей, отриманих на попередні запитання, найгірші показники спостерігаються в сільській місцевості. Пункти задачі вторинної сировини тут відсутні в більш як половині випадків, а ті, що є – важкодоступні для громадян. Найкраща ж, хоча і не однозначна, ситуація склалась у великих містах. Там не стільки складнощі із наявністю пунктів прийому (принаймні це неможна

констатувати зі слів респондентів) та їх доступністю, скільки із інформаційною некомпетентністю громадян щодо їх (пунктів) знаходження.

Таблиця 12

Розподіл відповідей респондентів на запитання «Наскільки складно для вас особисто було б дістатися до найближчого пункту прийому вторинної сировини?» залежно від регіону проживання респондентів, %

<i>Регіон проживання (область)</i>	<i>Наскільки складно для вас особисто було б дістатися до найближчого пункту прийому вторинної сировини?</i>				
	<i>Не знаю, де він розташований</i>	<i>Немає таких пунктів поблизу мене</i>	<i>Не викличе складнощів</i>	<i>Складно було б дістатися</i>	<i>Відмова від відповіді</i>
Дніпропетровська	36,8	21,1	18,4	23,7	0
Запорізька	45,0	20,0	16,7	13,3	5
Івано-Франківська	55,6	44,4	0	0	0
Київська	48,6	31,4	11,4	8,6	0
Кіровоградська	36,9	26,1	27,5	9,5	0
Луганська	33,3	23,3	20,0	23,3	0
Львівська	67,4	25,3	2,1	5,3	0
Полтавська	48,4	29,0	0	12,9	9,7
Сумська	60,0	20,0	13,7	5,3	1,1
Херсонська	10,5	77,1	12,4	0	0
Хмельницька	28,0	24,0	16,0	8	24,0
Черкаська	44,0	24,0	0	0	32,0

5. Скільки позицій приймає ваш пункт прийому вторинної сировини? *

**Питання задавалося тільки тим респондентам, які повідомили, що для них особисто не викличе складнощів дістатися до найближчого пункту прийому вторинної сировини та тим, для яких складно було б дістатися до такого пункту*

Таблиця 13

Розподіл відповідей респондентів на запитання «Скільки позицій приймає ваш пункт прийому вторинної сировини?», %

<i>Варіанти відповідей</i>	<i>Загалом по вибірці</i>
Два-три види	47,2
Більше трьох видів сировини	13,3

Тільки один вид сировини	11,8
Важко сказати / Відмова від відповіді	27,7

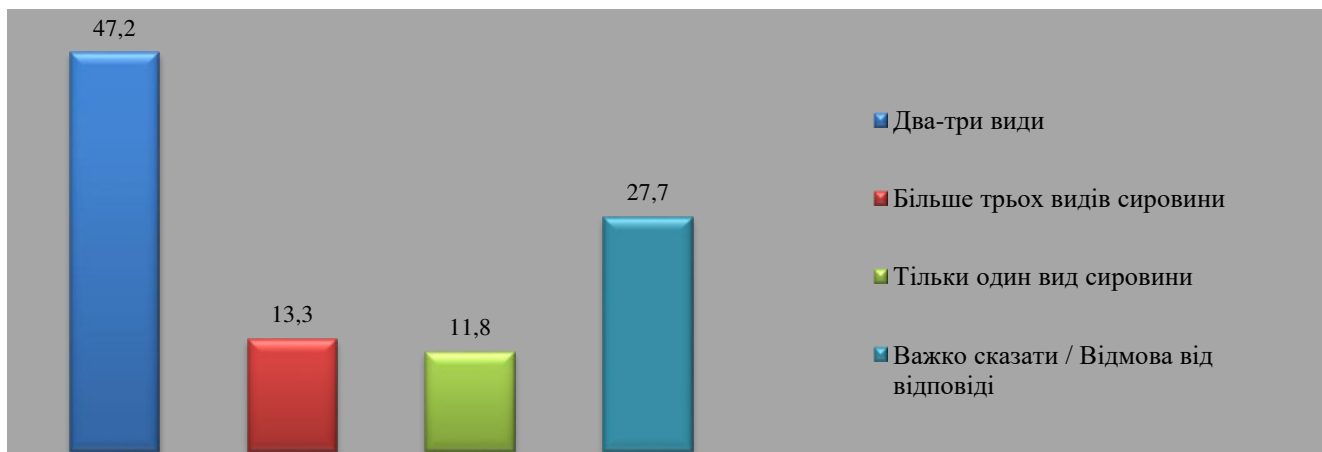

Рисунок 5. Розподіл відповідей респондентів на запитання про кількість позицій, які приймає пункт вторинної сировини, %

Майже половина опитаних із даного питання (47,2%) відповіли, що розташовані неподалік від них пункти прийому вторинної сировини зорієнтовані на 2-3 види ресурсу. Більше трьох видів сировини приймається лише у 13,3% пунктів, а 11,8% беруть лише один.

Значна частина опитаних (27,7%) не володіли інформацією щодо кількості видів сировини, які приймаються їх пунктом. Це прямо пов'язане з тим, що було зафіксовано в минулому запитанні – відсутність мотивації населення у здачі сировини.

Таблиця 14

Розподіл відповідей респондентів на запитання «Скільки позицій приймає ваш пункт прийому вторинної сировини?» залежно від місця проживання респондентів, %

<i>Скільки позицій приймає ваш пункт прийому вторинної сировини? Варіанти відповідей</i>	<i>Велике місто, з населенням понад 250 тис.</i>	<i>Невелике місто</i>	<i>Село (селище, смт)</i>
Два-три види	56,5	43,9	20,7
Більше трьох видів сировини	13,9	14,0	10,3
Тільки один вид сировини	7,4	14,0	24,1
Важко сказати / Відмова від відповіді	22,2	28,1	44,8

Наведені у таблиці 14 дані дозволяють впевнено стверджувати:

– по-перше, і це головне, населення мало інформоване/зацікавлене в обговорюваній тематиці. Найменш нею цікавляться мешканці сільської місцевості, що, можливо, пояснюється специфікою ведення господарства, за якої майже усі

види вторинної сировини йдуть у повторну експлуатацію в його ж (господарства) межах;

– по-друге, в містах домінують приймальні пункти, які орієнтовані на 2-3 види сировини, натомість в селах фіксується тяжіння до прийому лише одного виду ресурсу.

6. Чи знаєте ви, які побутові відходи варто було б роздільно збирати, оскільки вони небезпечні для природи та людини?

Таблиця 15

Розподіл відповідей на запитання «Чи знаєте ви, які побутові відходи варто було б роздільно збирати, оскільки вони небезпечні для природи та людини?», %

Варіанти відповідей	Загалом по вибірці
Так	49,2
Частково	31,9
Ні	15,4
Інше	0,1
Важко сказати / Відмова від відповіді	3,3

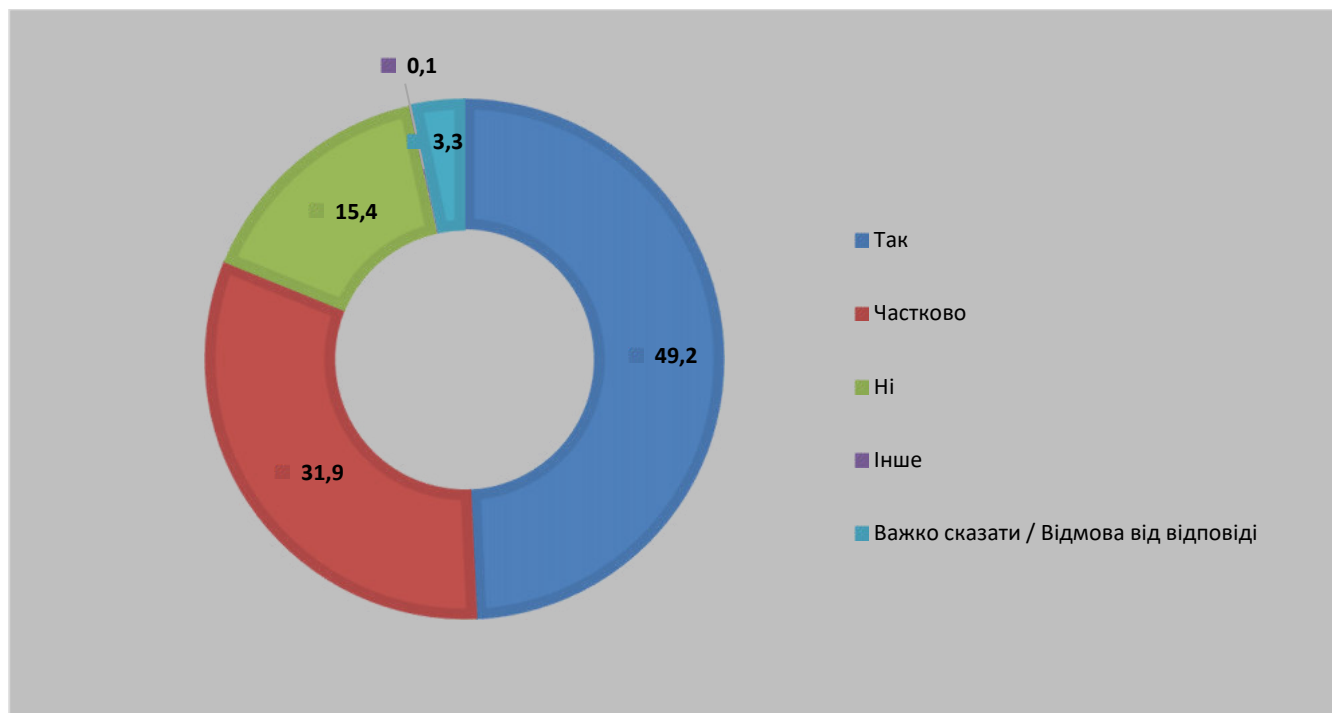

Рисунок 6. Розподіл відповідей на запитання про обізнаність респондентів щодо небезпечних для природи та людини побутових відходів, які варто було б збирати роздільно, %

Найчисленнішу групу опитаних (49,2%) складають респонденти, які впевнені, що орієнтуються в тому, які види побутових відходів небезпечні для природи та людини і тому бажано збирати їх окремо.

У другу за розміром групу (31,9%) увійшли респонденти, які повідомили, що володіють вищезазначеною інформацією частково.

Третя за кількістю група опитаних (15,4%) не інформовані з даного питання.

Лише 3,3% опитаних не змогли відповісти на зазначене питання або відмовились відповідати.

В цілому отримані результати з даного питання дають підстави стверджувати, що українці достатньо компетентні в поводженні із небезпечними для природи і людини побутовими відходами. Проте додаткове інформування з цієї тематики, очевидно, не було б зайвим.

Таблиця 16

Розподіл відповідей респондентів на запитання «Чи знаєте ви, які побутові відходи варто було б роздільно збирати, оскільки вони небезпечні для природи та людини?» залежно від місця проживання респондентів, %

<i>Чи знаєте ви, які побутові відходи варто було б роздільно збирати, оскільки вони небезпечні для природи та людини? Варіанти відповідей</i>	<i>Велике місто, з населенням понад 250 тис.</i>	<i>Невелике місто</i>	<i>Село (селище, смт)</i>
Так	54,3	51,0	40,4
Частково	33,8	34,0	26,6
Ні	9,1	13,3	27,5
Інше	0	0	0,5
Важко сказати / Відмова від відповіді	2,7	1,7	5

Розвиваючи попередню думку, слід зауважити, що особливу увагу варто було б приділити інформаційній кампанії у сільській місцевості. На користь цього твердження свідчать дані, наведені в таблиці 16. Також для більш таргетного підходу можуть бути корисні дані розподілу за віком та освітою, що наведені нижче у таблицях 17 та 18 відповідно.

Таблиця 17

Розподіл відповідей респондентів на запитання «Чи знаєте ви, які побутові відходи варто було б роздільно збирати, оскільки вони небезпечні для природи та людини?» залежно від віку респондентів, %

<i>Чи знаєте ви, які побутові відходи варто було б роздільно збирати, оскільки вони небезпечні для природи та людини? Варіанти відповідей</i>	<i>18-35 років</i>	<i>36-59 років</i>	<i>60 років і більше</i>
Так	53,8	48,0	48,1
Частково	32,7	34,9	23,5
Ні	11,2	13,8	24,1
Інше	0	0,3	0
Важко сказати / Відмова від відповіді	2,2	3	4,3

Таблиця 18

Розподіл відповідей респондентів на запитання «Чи знаєте ви, які побутові відходи варто було б роздільно збирати, оскільки вони небезпечні для природи та людини?» залежно від освіти респондентів, %

<i>Чи знаєте ви, які побутові відходи варто було б роздільно збирати, оскільки вони небезпечні для природи та людини Варіанти відповідей</i>	<i>Незакінчена вища / вища</i>	<i>Початкова</i>	<i>Середня загальна / середня спеціальна</i>
Так	57,7	22,7	42,5
Частково	30,4	22,7	34,1
Ні	9,9	50,0	19,2
Інше	0,3	0	0
Важко сказати / Відмова від відповіді	1,8	4,5	4,2

7. Чи відомо вам про наступні програми перероблення побутових відходів?*

*можна було обрати декілька варіантів відповіді на дане запитання

Таблиця 19

Розподіл відповідей респондентів на запитання: «Чи відомо вам про наступні програми перероблення побутових відходів?» , %

Варіанти відповідей	Загалом
Можливість здати відпрацьовані батарейки у спеціалізовані пункти прийому	55,0
Хотів би мати більше інформації про подібні програми	46,3
Можливість здати поліетиленові пакети в деякі пункти прийому вторсировини	34,4
Прийом ртутних ламп на утилізацію	28,3
Волонтерські програми прийому деяких видів побутових відходів	20,1
Ця тематика мені не цікава	19,6
Важко сказати	4,7

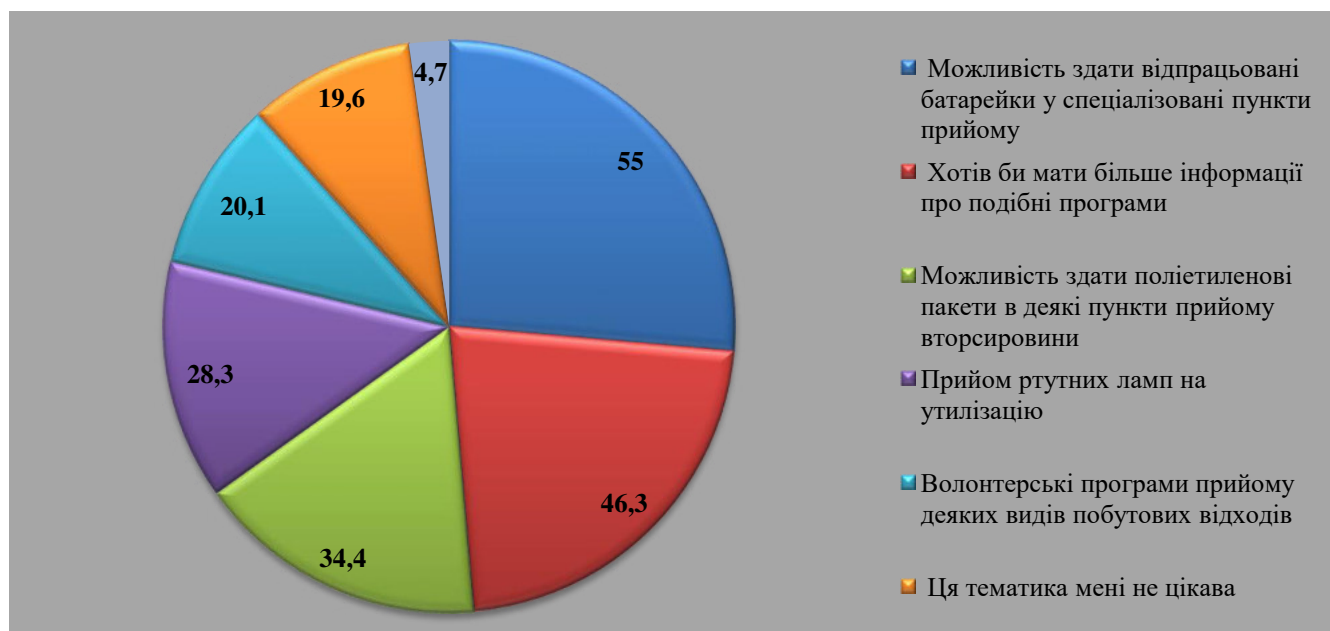

Рисунок 7. Розподіл відповідей респондентів на запитання про інформованість населення щодо програм переробки побутових відходів, %

За даними опитування, найвідомішими з програм утилізації небезпечних для довкілля побутових відходів є «можливість здати відпрацьовані батарейки у

спеціалізовані пункти прийому». Про такі програми у різній формі чули 55,0% респондентів. Також достатньо багато людей чуло про прийом поліетиленових пакетів та ртутних ламп (34,4 % та 28,3% відповідно). 20,1% опитаних знали про різноманітні волонтерські програми у цій сфері.

Показово, що певна інформаційна пасивність громадян щодо можливостей здавання вторинної сировини зафіксована у попередніх запитаннях, не характерна, якщо йдеться про небезпечні для довкілля відходи. Майже половина (46,3%) опитаних стверджували, що хочуть знати більше про програми з прийому та утилізації таких відходів.

Можна зробити висновок, що економічний стимул (адже здавання вторинної сировини приносить хоч якийсь дохід) у свідомості пересічного українця має менше значення за екологічну свідомість (здавання окремих видів відходів часто не тільки незручна, а іноді ще й доплатити треба).

На жаль, група пасивних громадян представлена досить широко і тут – практично кожен п'ятий респондент відповів, що питання утилізації небезпечних побутових відходів його не цікавить.

Отже, констатуємо, що з даних дослідження випливає необхідність відповідної інформаційної кампанії щодо необхідності сортування побутових відходів і здавання небезпечного для природи і довкілля сміття.

Варто зазначити, що для реальної популяризації заходів як з сортування побутових відходів, так і здавання для природи і довкілля сміття, необхідно не тільки донести до населення інформацію щодо корисності таких заходів, а й забезпечити можливості такого сортування та здавання.

Соціально-демографічні характеристики респондентів

Таблиця 20. Освіта респондентів, %

<i>Варіанти відповідей</i>	<i>Загалом</i>
Початкова/неповна середня	2,8
Середня загальна/середня спеціальна	48,4
Незакінчена вища/вища	48,7

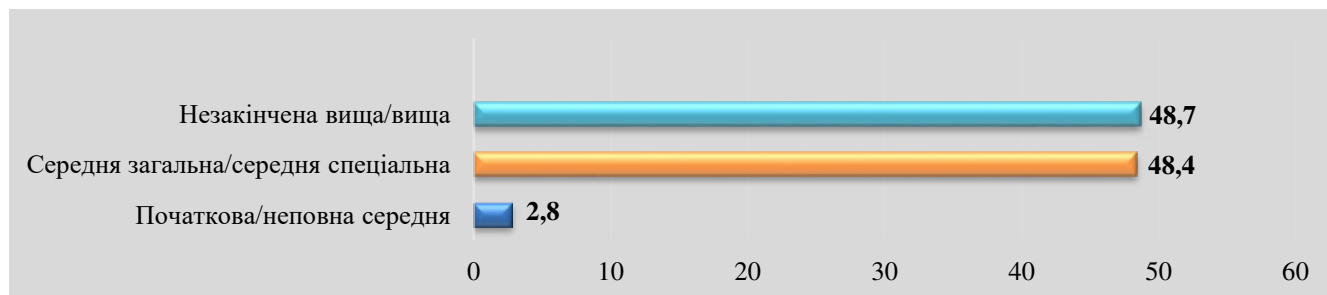

Рисунок 8. Розподіл даних за параметром «освіта респондентів», %

Таблиця 21. Віковий розподіл, %

<i>Вікові групи</i>	<i>Загалом</i>
18-35	29
36-59	50,4
більше 60	20,6

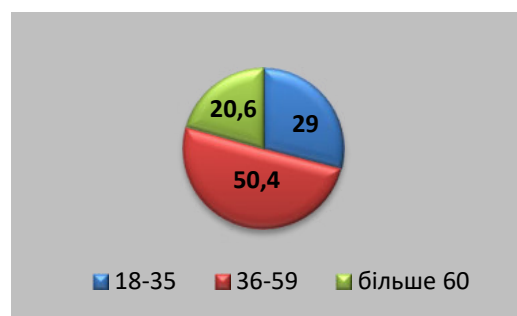

Рисунок 9. Відсоток звернень за віковим розподілом, %

Таблиця 22. Статевий розподіл, %

<i>Стать</i>	<i>Загалом</i>
Чоловіча	32,2
Жіноча	67,8

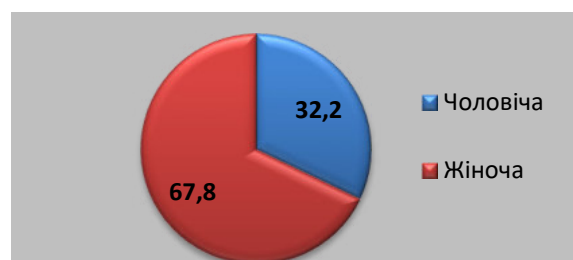

Рисунок 10. Відсоток звернень за статевим розподілом, %

Таблиця 23. Розподіл за місцем проживання, %

<i>Варіанти відповідей</i>	<i>Загалом</i>
Велике місто (населення понад 250 тис.)	41,5
Невелике місто	30,5
Село	28

Рисунок 11. Розподіл респондентів за місцем проживання, %

Таблиця 24. Соціальний стан, %

<i>Варіанти відповідей</i>	<i>Загалом</i>
Робітник	41,2
Пенсіонер	23,7
Безробітний	10,3
Підприємець	7,2
Працівник бюджетної сфери	6,2
Учень, студент	5,2
Селянин	3,1
Державний службовець	2,1
Важко сказати / відмова від відповіді	1

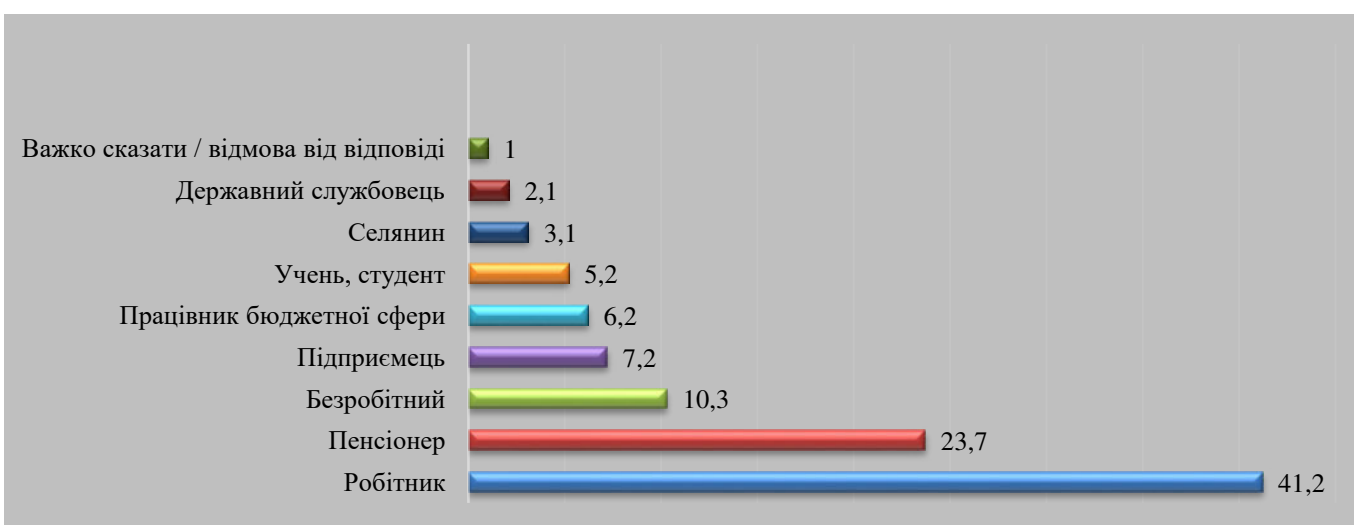

Рисунок 12. Соціальний стан опитаних

Висновки

За даними дослідження, кожний третій громадянин не має можливості позбутись побутових відходів у офіційному порядку (тим чи іншим способом заключивши договір із відповідними приватними чи комунальними підприємствами). Потенційно, це ускладнює екологічний моніторинг ситуації з боку відповідних органів та організацій, зокрема ускладнює контроль за вивезенням сміття в спеціально обладнані для цих цілей місця, провокує появу стихійних звалищ та забруднення території. Також відсутність можливості організувати вивезення побутових відходів офіційно, робить людей залежними від представників «приватних» послуг у цій сфері, незалежно від якості цих самих послуг.

Найменше можливостей офіційно позбавитись (вивезти) побутових відходів у мешканців сільської місцевості. Респонденти, чиї домогосподарства не мають такої можливості, тут складають 61%.

Опитування показало, що найпопулярнішим способом позбутись побутових відходів у містах є накопичувальні майданчики. Натомість в селах більше половини громадян займаються вивезенням сміття самостійно.

Практична можливість сортування сміття на майданчиках для побутових відходів є у 48,7% громадян опитаних з цього запитання. У свою чергу, про відсутність умов для сортування сміття повідомило 45,1%. Кількість же позицій, на які сортується сміття, значно залежить від типу населеного пункту.

Задля оцінки залучення громадян до здавання побутових відходів у пункти прийому вторинної сировини та потенціалу існуючої системи прийому вторинної сировини, респондентам задавалося питання «Наскільки складно для вас особисто було б дістатися до найближчого пункту прийому вторинної сировини?». Зібрані дані виглядають досить песимістично:

- 41,8% опитаних складають респонденти, які навіть не знають, де розташовано найближчий пункт прийому вторинної сировини.
- 32,0% впевнені у відсутності таких пунктів неподалік від їх місця проживання.

Отже, можемо констатувати як недостатню розгалуженість мережі пунктів прийому вторинної сировини, так і відсутність мотивації до здавання такої сировини і, відповідно, пошуку інформації про це.

З точки зору типу населеного пункту, де проживали респонденти, можемо констатувати, що, як і у випадку розгляду відповідей, отриманих на попередні запитання, найгірші показники спостерігаються в сільській місцевості. Пункти здавання вторинної сировини тут відсутні в більш як половині випадків, а ті, що є – важкодоступні для громадян. Найкраща ж, хоча і не однозначна, ситуація склалась у великих містах. Там не стільки складнощі з наявністю пунктів прийому (принаймні це не можна констатувати зі слів респондентів) та їх доступністю,

скільки із інформаційною некомпетентністю громадян щодо їх (пунктів) знаходження.

Майже половина опитаних (47,2% із тих громадян, хто знав, де розташовані «пункти») відповіли, що розташовані неподалік від них пункти прийому вторинної сировини зорієнтовані на 2-3 види ресурсу. Більше трьох видів сировини приймається лише у 13,3% пунктів, а 11,8% беруть лише один. В даному аспекті також фіксується певна кореляція із типом місцевості, де проживає респондент.

Значна частина опитаних (27,7%) не володіла інформацією щодо кількості видів сировини, які приймаються їх пунктом, що прямо пов'язане з відсутністю мотивації населення у здаванні сировини.

Громадянам також задавалось запитання «Чи знаєте ви, які побутові відходи варто було б роздільно збирати, оскільки вони небезпечні для природи та людини?». В цілому отримані результати з даного питання дають підстави стверджувати, що українці достатньо компетентні в поводженні із небезпечними для природи і людини побутовими відходами (81,1% респондентів тією чи іншою мірою обізнані у даній тематиці).

Проте, додаткове інформування з цієї тематики для деяких кластерів населення, очевидно, не було б зайвим. Так, наприклад, треба більше приділити увагу інформуванню жителів сільської місцевості, де показники значно гірші ніж у містах.

Стосовно рівня обізнаності громадян з різноманітними програмами з утилізації небезпечних побутових відходів відзначимо, що він не перевищує 55%. Такий рівень зафіксовано у програм, що забезпечують можливість здати відпрацьовані батарейки у спеціалізовані пункти прийому, інші ж значно менш відомі пересічним українцям.

Показово, що певна інформаційна пасивність громадян щодо можливостей здавання вторинної сировини, зафіксована у попередніх запитаннях, не характерна, якщо йдеться про небезпечні для довкілля відходи. Майже половина (46,3%) опитаних стверджували, що хочуть знати більше про програми з прийому та утилізації таких відходів.

Отже, констатуємо, що з даних дослідження випливає необхідність відповідної інформаційної кампанії стосовно необхідності сортування побутових відходів і здавання небезпечного для природи та довкілля сміття.

Варто зазначити, що для реальної популяризації заходів як з сортування побутових відходів, так і здавання небезпечного для природи і довкілля сміття, необхідно не тільки донести до населення інформацію щодо корисності таких заходів, а й забезпечити можливості такого сортування та здавання.

**Управління взаємодії з громадськістю
Урядового контактного центру**